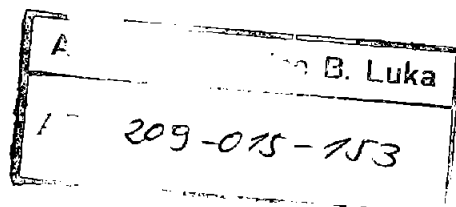

Druže por. korv. Kozličić

Prošlo je dosta vremena, od kada sam Vam obećao opisati, što se sjećam o stanju u R.M. dok sam ja bio.

Sada sam se konačno prihvatio, nakon odpremanja sinova na more, opremanja jedrilice, kao i moje je bolesti, da Vam pišem i dam podatke, koliko se sjećam i znam.

Dok sam ja bio na podmornicama, neznam, da je postojala Part. ćelija, i daje neko bio org. čl. SK. No znalo se točno tko je bio na prava gledanja i lijevo orijentiran. Obično su to bili najbolji podoficiri uredni, najbolji u struci i odgovorni u službi, te koji je čitao naprednu knjigu i sve, što spada u lik komuniste.

Dakle bilo je dvije vrste podoficira:

Uredni, trezveni, odgovorni, dobri stručnjaci, športši, ali lijevo orijentirani.

Neuredni, alkoholičari, kockari i sve negativne osobine, tesu oficiri više simpatizirali, kao neopasne.

Ali nama napredna gledanja ništa nisu mogli, t.j. nismo im dali oružje u ruke, jer je uvijek bilo sve ispravno i na svako mjestu i prilici i obavljeno bez mogućnosti za prigovor, ili vojničko zafirkavanje.

Zanima Vas, što znam o pok. Bilohu mojem školskom drugu.

No najprije ću opisati o mom dolasku u Mor. kao i što Vas zanima o meni, jer to je sve povezano sa pok. Biloho.

Ja sam sin konjčkog narednika-vodnika i odrastao sam od malih nogu među vojnicima. Nakon 3rzd. građanske škole učio sam strojo-bravarski zanat na državno-imanju Božjakovina blizu Zagreba 2 god. Te sam saznao za maš. podof. školu R.M. A pošto sam volio svoj zanat i mašinstvo želio sam se u savršiti, te sam, tako otišao u školu I.XI. 1925 u Đenović. i bio primljen za pitomca XI. Kl. Maš. podof. škole. Primljeno je IIQ, a školu je završilo 76, inakon školanja od 2god. unaprijeđeno u čin podnarednika. Od 20 odličnih pok. Biloh ja bio prvi a ja deseti, to smo postigli tako, da smo pored redovnog učenja dizali se u ju tro rano i učili, ja sam ispitiva, a Biloh odgovarao i tako sam čuo dvaputa predavanje.

Po završetku škole raspoređen sam na T7 torpiljarku za kotlovođu i tu bio ukrcan sve do prekomande na matični brod podmor. Hvar u kurs I. rezervne posade podmornica. To je bilo u ljetu 1928 god.

Nakon završetka podmorničkog kursa bio sam ukrcan na podmor. Nebojšu za pomoćnog-strojovođu.

Za vrijeme mog službovanja 1930 Desio se karambol između, podmornice Nebojše i trgovačkog broda Pracet.

Kada smo plovili u koje drugo mjesto, obično smo imali vježbe ronili i napadali konvoj fingiran matičnim brodom Hvar.

Tako je bilo i 16. IV. 1930. - Podmornice bi isplovile par sati ranije, nego matični brod Hvar, koji je išao iz Boke u Gruž, te bi ga redom pojedinačno napadale. Nebojša je bila posljednja i ronila je ispred Dubrovnika, čekajući Hvar. U mašinskom prostoru iznad bio je treći ili krmeni toranj postament topa od 140 Mm, a ujedno ulazni otvor za zrak za Diesel motore. Zatvaranje tog tornja bio je moj zadatak, a kako je u njemu bilo mnogo hladnije ja sam obično sjedeći čitao za vrijeme ronjenja, na mjestima predviđenim za 6 granata. Tog dana za vrijeme napada čuo sam meni nepoznat šum, da tada nisam znao da sam ga čuo za vrijeme ronjenja, neznam, za što, ali meni se to nije svidjelo i ja sam sišao u mašinski prostor, i zatvorio poklopac između tornja i maš. prostora. Videći moj silazak strojovođa Gregurić Reče: Šta ti nije gore hladnije". Nešto čujem nepoznato, ako nas tko odozgo pošmirgla, da sam s vama svima. Još to nisam dorekao podmornica se malo trznula i počela naginjati na pramac. Nastao je tajac samo smo oči iskolažili i slušali struganje, a potom i udarac, to je bio odšmirglan prvi toranj i sa toga 140 Mm. top/, koji je udario o vanjske tankove/ to smo si poslije rastumačili/. potom ispravljanje podmornice uz ljuljanje lijevo - desno.

Vrata su između zatvorena, a kad je sve utihnulo ispirili smo vanjske tankove i izronili. Kada smo izašli na otvore i vidjeli da nam nema pola masta, tek tada smo se prestravili i spoznali veličinu opasnosti u kojoj smo malo časa bili. Što nas je spasilo trage dije i potonuća? Na podmornici "L" topa ima na pramcu mrežo - rez a od toga se preko cijele podmornice na vrhu proteže čelik-uže cca 30 Mm., da se može podmornica provući kroz mrežu.

Brod Pracad je došao pramcem na to uže i potisnuo nas nadolje i sve više jašio po nama, dok širina trupa nije došla do mosta i od trgnula ga skupa sa prednjim tornjem i topom.

Ostali smo na mjestu izranjanja i čekali dok je doplovi Hvar i ukrcao se komandant podmorničke flotile kap.b.b.Kršnjavi Janko.

Kako se to moglo desiti? Odmah nam je bilo jasno o čemu se radi, i čije propust, da smo mogli zaglaviti. Komandant, kada se roni i napada, snima trokut broda i torpeda, da pogodi cilj, ali periskopom i pogledom običi morsku površinu u krugu 360 stup. To nije rađeno i za to se todesilo. Komandant je tada bio prć.b.b. Dabović imena se ne sjećam. - Komandant flotile je Sa Nebojšom uzeo kurs za Boku i dao nalog svima za povratak u Boku. - Svismo bili kivni na komandanta i među sobom pričali sa ovakovim oficirima više ne ronimo. Nismo to rekli javno, ali to se osjećalo u zraku/ možda su oficiri i čuli/ i komandant je smjenjen, tako da sa njime više nismo ronili.

Ja lično imam fotografije, kako je Nebojša izgledala, poslije udesa, a i od nišanskog držača sam odpilio komad i čuvam za uspomenu i na njoj piše/esperantski/Uspomena podmorničkog karambola od 16.IV. 1930 u 13.35-.

Ako vas još što detaljnije interesira o tome pišite mi.

Sada nastavljam, o mom službovstvu na Nebojši, trsio sam se, da budem, što bolji, što su uočili stari narednici strojovođe lijevo orijentirani: Gregurić i Dugančić /imao brata kom. u ZETu/, oni su me zavoljeli kao sručnjaka, marljiva podnarednika, ko ji je bio uvijek spreman za svaki i najteži posao, tako da sam ja za godinu i po bio unapređen u čin narednika. Još i danas mislim, daje bilo malo i drugarske strane, za što nebi išli naprijed ljudi lijevo orijentirani.

Nakon dvije god. na Nebojši bio sam prekrćan na pod. Smeli. "S" tipa kao strojovođa i ostao 3 god. sve do odlaska u građanstvo, I.XI.1933 god.-

U Zagrebu sam čekao namještenje 8mj. u Elektrani, ali nisam će kao, već se si našao mjesto kod gr. Vodovoda./u Elektrani i na Vodovodu Zagreba bilo je drugova iz mor. starije klase, koji su se tu namjestili izjašavši u civil/, a 1935god. dobio sam mjesto za strojara u Elektrani Zagreb. Tu je bilo radnika svih strujanja od krajnje lijevice do krajnje desnice. Takovu politiku je vodio grad, grad da nebi došlo do štrjka. Većina naprednih drugova bila je organizirana u URSu, t.j. na prednim Sindikatima.

Za vrijeme Špansko-građanskog - rata skupljao sam novac za pomoć, a za vrijeme NOB za crvenu pomoć, te radio ilegalno, i bio od I.IV.1943 predsjednik ilegalnog NO u Elektrani. Na osnovu toga i 3mj. kandidatstva postao sam 18.VIII.1945god. Čl.Sk.

Iššao sam u Partijsku Školu, u kursu za privredne rukovodioce a potom, u personalu, koji je od Italijana preuzeo Hidro centrale na rijeci Soči 1947. prije prikljućenja Istre i Sl. Primorja Jugoslaviji.

1948.god za Vrijeme IBA bio sam glavni dispečer u Min.rudarstva NRH. poto U Raši šef montaze zapravo prvi korijen poduzeća Braća Kavurić. Da sam se iz Konjštine sa montaže vratio u Elektranu Zagreb 1945 bio sam prvi predsjednik Sindikata, poslije je sekretar part. ćelije. 1964god. nakon 30god. rada u Elektrani upućen sam po sili zakona, u mirovinu, gdje se i sada nalazim. -Kao penzioner radio sam u par poduzeća, kada je to bilo moguće.

Z vreme rada u El. privredi, bio sam odlikovan Ordenom Rada III reda, za 30god. partijskog staža i moj rad odlikovan sam Ordenom Zasluge za Narod sa srebrenim tracićima.

Biloh Kazimir

U školi smo se približili, jer je bio karakteran i fin drug te ozbiljan i naćitan. Imao je 4 rzd. gim. i tokarski zanat, bio je iz Kaknja. Kako sam već rekao skupa smo učili i drugovali/ilustracije radi kakav je bio/On nije nikada pojeo ćetvrtinu kg. smokava ili gro Źđa, a da meni nije pola meni ostavio, i ako ja nisam vidio kad je ku pio.-Kao pitmac ćist uredan i uvijek u svako doba ć prilici ispravan slućeći za primjer ostalim pitomćima, zato je i bćo prvi ćak IX Kl. ćjelo vrijeme škole bez oscilacija.-

Na podmor. Nebojći smo nastavili drugovati. Imao je mnogo knjiga koje je stalno kupovao i davao drugima na ćitanje, Viće puta su nam oficiri pregledavli spremu, ali ne samo radi urednsti već su detaljno svuda turli svoj nos, nešto traćeći.

Jednom prilikom u pretresu bio je sudski major/rekli su iz Beograda/i kad je vidić dva sanduka knjga rekao je ćto ćeti more to like knjige, ćavise Źenskimai i sportom.-Napredni drugovi nisu volje li:alkoholićare,kockare,te one koji su se ćarlataski ponaćali.

Od 180 cca podoficira na Flotili cca 30 bavilo intenziv no sportom,pored nogometa i ostli grana ova 30torica je svaki dan u tro trćala pola sata otuširala dorućkavli i na rad na podmorniu.

Nekog organiziranog partijskog rada nije bilo,samo li jevo orijentirani podof.koji kao dasu se školali za budućnost.

Biloh je izaćao u graćanstvo,kadji ja, ali nije bio u Zagrebu.,već je bio u Zenici i uvezi sa ćtrajkom bio 4 mj.u Glavnja ći u Beogradu.U Zagrebu kad je nakon toga doćao nije mogao doćiti mjesto kod Vodovoda ili Grad.el.centrali, radi evidencije kod polici je .- Stoga je bio kod mene oko 6 mj. dok mu nismo naćli mjesto u Simensu. Tamo je bio poslovoća drug Veseljko izVIII Kl.mać. podof. škole,koji je tome pomogao.Tu je biloh sa Konćarom radio.

Z a vreme rata gubim vezu sa bilohom,ali mi je poslije osloboćenja prićao,da je bio u Jasenovcu 4 god. poslovoća u lanćari. A dva mjeseca prije osloboćenja bio zamjenit za neke oficire njemać ke.Bio je dva puta u strju za strijeljanje,ali nisu ga strijeljali, jednom je bilo 9 u stroju za strjeljanj/U Lepoglvi su drugovi naćili klanfice od Źice 5mm i zabili u Fosne i tako pobjegli,a kad su ih po hvatali ,Biloh je bio kriv/8 su ih strijeljali,on su pali Biloh sto ji odrvenio,oni kaŹu tebe nećemo trebamote,on i dalje stoji,dok ga nije ustaća udario nogom u staŹnjicu i otjerao. - Nakon zamjene bio je u řibeniku,potom poslovoća utvornici Bratstvo-

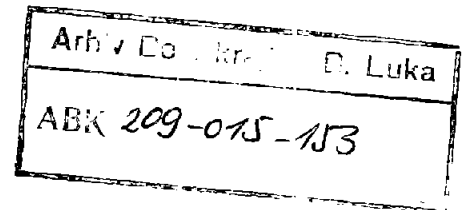
Bolovao je na bubreŹima, jer su ga za st.Jug. na polici tukli,pijeskom,i preko pućke potabanima sa bikovaćom.Sve je to upli visalo,da je prerano umro .

Toliko druće porućniće koliko se sjećam i znam oBilohu.

Arhiv Bos. kraćine D. Luka

ABK 209-015-113

Štumberger

Kad sam bio ukrcan na podmornicu Nebojšu, to mi je bio prvi komandant, a kod je došao sa podmor. iz Engleske. Bio je kapetan korvete. - Kao komandant ulijevao je povjerenje posadi svojom stalonošću i smirenošću odmjerenim i umjerenim naređenjima imao je autoritet kod posade, koja ga je voljela i cijenila kao čovjeka, komandanta, podmorničkog stručnjaka. /navodno je bio poručnik fregate na podmornicama AU/ Čuo sam za njega dok sam bio u Đenoviću u školi, da je u Mnerskoj komandi načinio Aparat za magljenje. I još neke stvari oko torpeda.

Meni je povjerio svoj motorni čamac, te sam ga uređivao ličio i sve što je bilo potrebno. Ali sam iz dućana morao dobiti račun za svaki kg. boje ili čak šmirgl papira. Jednom prilikom mi je rekao: „Ja to trebam. Znao sam, da to nije radi kontrole mene, već da ima među oficirima tko ga ne voli i čeka, samo da nađe nepravilnost, tko je to bio nije mi poznato.

Više se ne sjećam i neznam, što bi Vas o njemu zanimalo.

Kršnjavi Janko kap.b.b. prvi komandant podmor. flotile.

Bio je figura pravog pomorskog oficira. Visok uredno i pedantno dotjeran. Predstavljao je pravog komandanta podmor. flotile. Sa mornarima i sa podoficirima nije imao mnogo posla, i spram isti se odnosio toleratno vojnički kao starešina, ali zato spram mlađi pomorski oficira bio je strog i pomalo ironičan. Najbolje neka Vam posluži slijedeće, kakav je bio taj odnos. - Jednom prilikom su podmornice pristajale u Splitu na vez uz matični brod Hvar. Komandant flotile Kršnjavi je stajao na komandnom mostu Hvara i posmatrao pristajanje podmornica ne sjećam se točno, ali mislim da je bio Hrabri, na pramcu je bio postrojen odred mornara za vez i na čelu por. freg. Hekman iz Splita. Riva puna Svjetine i građana Splita, Kršnjavi odozgo sa mosta viče: "Hekmane kakovu si to frizersku pozu zauzeo". Naravno da smo svi razvukli lica, a neznam, što je Hekman tog časa mislio, kad mu je to rekao, baš u njegovom Splitu. „Eto družo Kozličiću iz ovakvih sitnih stvari možete izvući i zaključiti, kakav je tko i kakav mu je odnos s pram ostalih.

O bezbiječnosti na podmornicama, ni mi je poznato, da je neki oficir bio posebno zadužen. Na svakoj podmornici je mislim bio zadužen prvi oficir, jer kad je bio pregled ili pretres naših ormarića i spremee to je činio uvijek prvi oficir podmornice. Od 1928 - 1933 dok sam ja bio na podmor. bio je jedan sudski major iz Beograda, tako su barem rekli.

Za sada se više ne sjećam, ali ako Vas još nešto specijalno zanima pišite mi, a ja ću i dalje Vam tržiti koje znam, da Vam i oni sami pišu i da ju svoja gledanja na te stvari u biv. ratnoj Mornarici.

Druga Čataja sam pitao, da li Vam je pisao i poslao adresu: kap.b.b. Krunoslava Leontića u penziji Split - Blatine 21. Taj je drug više godišni strojarova na podmor Nebojša od 35 - 37 bio član ilegalne partijske ćelije i bio zadužen za ilegalni rad u Ratnoj Mornarici, od KP za Dalmaciju sve do 1940, kada je otpušten. To smo Čataj i ja pročitali u nekoj ilustraciji, pa vas o tome obavještavamo u koliko to još nemate.

11. Zagreb, 9. VIII 82. drugarski pozdrav Št. Štumberger